पितरिवात्मजः। कर्म्मणा मनसा वाचा सर्व्वभूतेषु सौहृदम्। विद्याविवेकसम्पन्नाः शीलमेतद्विदुर्बुधाः। तस्य साधोरपापस्य भ्रूणस्य ब्रह्मवादिनः। कथं वधं यथा वध्योर्म्मन्यते सम्मतोभवान्। यद्ययं क्रियते भस्म-स्तर्हि मां खाद पूर्व्वतः। न जीविष्ये विना येन क्षणञ्च मृतकं तथा। एवं करुणभाषिण्या विलपन्त्या अनाथवत्। व्याघ्रः पशुमिवाखादत् सौदासः शापमोहितः। ब्राह्मणी वीक्ष्य दिधिषुं पुरुषादेन भक्षितम्। शोचन्त्यात्मानमुर्व्वीमगमत् कुपिता सती। यस्मान्मे भक्षितः पाप! कामतः स्वपतिस्त्वया। तवापि मृत्युराधानादकृतप्रज्ञ! दर्शितः। एवं मित्रसहं शप्त्वा पतिलोकपरायणा। तदस्थीनि समिद्धेऽग्नौ प्राप्य भर्त्तुर्गतिङ्गता। विशापोद्वादशाब्दान्ते मैथुनाय समुद्यतः। विज्ञाप्य ब्राह्मणीशापं सहिष्या स निवारितः। ततर्त्तुं स तत्याज स्त्रीसुखं कर्म्मणाऽप्रजः। यज्ञिस्तदनुज्ञातोमदयन्त्यां प्रजामधात्"।

कल्माषी स्त्री कल्माष+"अन्यतो ङीष्"पा०ङीष्।१चित्रवर्णयुक्तायां स्त्रियां २कृष्णवर्णायां यमुनानद्याञ्च "प्रतिकर्त्तुं नृपश्रेष्ठो यतमानोऽपि भारत!। अभितः सोऽथ कल्माषीं गङ्गाकूले परिभ्रमन्" भा० आ० १६७। "कल्माषीं कृष्णवर्णां यमुनामभितः" नीलक०। "कल्माषीतीरसंस्थस्य गतस्त्वं शिष्यतां भृगोः" भा०स०७६अ०। गङ्गायमुनासङ्गमसमीपे एव भृगोराश्रम इति भारतादौ लोके च प्रसिद्धिरतः कल्माषीशब्देन यमुनोच्यते सिताऽसितयोर्नद्योः मिश्रितत्वेन कृष्णपाण्डुरवर्णत्वात् प्रयागस्थयमुनायस्यथात्वम्

कल्य न० कलयति चेष्टामत्र अन्नप्रा० यक्, कल्यते कल-गतौ कर्म्मणि यत्, कलाशु साधु यत् वा। १प्रत्यूषे अमरः २मधुनि हेमच०। ३निरामये "यावदेव भवेत् कल्यस्तावत् श्रेयः समाचरेत्" भा० स०५५अ०। ४सज्जे समर्थे उद्युक्तो च त्रि०अमरः;"कथयस्व कथामेतां कल्याः स्म श्रवणे तव" भा०आ०५अ०।"कल्यारथं धनुश्चैव तथाऽस्त्रयेमहेषुधीः। बभूव कल्यः कौन्तेयः प्रहृष्टः सङ्ककर्म्मणि" भा० आ०२२५अ०। "कल्यो स्मोभगवन् योद्धुमपि सर्व्वैः सुरासुरैः"भा०आ०२२५ अ०। ५वाक्श्रुतिवर्जिते(काला वोवा)६उपायवचने कल्याणवचने च त्रि०मेदि०।७सुरायां स्त्री मेदि० ७शुभात्मिकायां वाण्यां स्त्री अमरः ८हरीतक्यां स्त्री शब्दर०।

कल्यजग्धि स्त्री अद-क्तिन् कल्ये प्रातर्ज्जग्धिः। १प्रातर्भोजने उपचारात् २तत्काले भक्षेच जटाधरः कल्याशादयोऽत्र

कल्यपाल पु०कल्यं मधु मद्यं पालयति पाल-अण् उप०स०। शौण्डिके हेमच०। ण्वुल् कल्यपालकोऽपि तत्रार्थे शब्दमा०। [प्रातर्भोजने, त्रिका०

कल्यवर्त्त पु० कल्ये प्रातर्वर्त्यतेवृत-णिच् कर्म्मणि अच्।

कल्याण न०कल्ये प्रातः अश्यते शब्द्यते अण-घञ्।१हेम्नि, मेदि०२मङ्गले। अभिप्रेतार्थसिद्धिर्मङ्गलम् "यस्मिन्नेव कुले नित्यं कल्याणं तत्र वै ध्रुवम्" "पूज्या भूषयितव्याश्च बहुकल्याणमीप्सुभिः"मनुः। "तद्रक्ष कल्याणपरम्पराणाम्" "अन्वभीयत कल्याणं तस्या विच्छिन्नसन्ततिः"रघुः तद्धेतुरपि शङ्खादिकं मङ्गलम्। "कल्याणानां त्वमसि महसां भाजनं विश्वमूर्त्ते!"मालतीमा०। ३शुभयुक्ते त्रि०अमरः। "कल्याणपञ्चमा रात्रयः कल्याणपञ्चमीकः पक्षः" सि० कौ० "उदगयने आपूर्व्वमाणे पक्षे कल्याणे नक्षत्रे चौलोपनयनगोदानविवाहाः" आश्व०गृ० १,४,१, "प्रातिवेश्यानुवेश्यौ च कल्याणे विंशतिद्विजेः" मनुः। स्त्रियां बह्वा० या ङीष्। "उपस्थितेयं कल्याणी नाम्नि कीर्त्तित एव यत्"रघुः।"उपोपविष्टः कल्याणीः कथायक्रे समोरमाः"भा० व०१२४ "उवाच चैनं कल्याण्या वाचा मधुरयोर्जितम्" भा० आ०१७३अ०। ङीबन्तः३माषपर्ण्याम्४गवि च राजनि०

कल्याणकगुड पु० सुश्रुतोक्ते द्रव्यविशेषसंयुक्ततया पक्वे गुडभेदे। यथा"प्रस्थत्रयेणामलकीरसस्य गुडस्य दत्त्वार्द्धतुलां गुडस्य। चूर्णीकृतैर्पञ्चिकत्रयजीरकव्योषभक्षणाहवुषाऽजमोदैः। विडङ्गसिन्धुत्रिफलायमानीपाठाग्निधान्यैश्च पिचुप्रमाणैः। दत्त्वा त्रिदशूर्णफलानि चाष्टावष्टौ च तैलस्य पचेत् यथावत्। तं भक्षयेदक्षफलप्रमाणं यथेष्टचेष्टं त्रिसुगन्धियुक्तम्। अनेन सर्व्वे ग्रहणीविकाराः। सश्वासकासस्वरभेदशोषाः। शाम्यन्ति, चायं चिरमन्ररग्नेर्हितस्य पुंस्त्वस्य च वृद्धिहेतुः। स्त्रीणां च बन्ध्यामयनाशनः स्यात् कल्याणको नाम गुडः प्रतीतः"।

कल्याणकघृत न० सुश्रुतोक्ते औषधिभेदयुक्तघृतभेदे यथा— "विडङ्गत्रिफलासुरामञ्जिष्ठादाडिमोत्पलैः। प्रियङ्गुलैलवालुकचन्दनामरदारुभिः। बर्हिष्कुष्ठरजनीपर्णिनीसारिवाद्वयैः। हरेणुकात्रिवृद्दन्तीवचाताक्षीयकेसरैः। द्विक्षीरं विपचेत्सर्पिर्मालतीकुसुमैः सह। विषमज्वरकश्वासगुल्मोन्मादगरापहम्। एतत्कल्याणकं नाम सर्पिर्मङ्गल्यसुत्तमम्। अलक्ष्मीपहरञ्चोऽग्निमान्द्यापस्मारतापनुत्। शस्यते नष्टशुक्राणां बन्ध्यानां गर्भदं परम्। मेध्यञ्चक्षु-